

۱۲۹۷۱۹

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه مشاوره

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مشاوره گرایش خانواده

بررسی عوامل پیش بینی کننده سازگاری پس از طلاق در زنان مطلقه شهر اصفهان

استاد راهنما:

دکتر عذرا اعتمادی

استاد مشاور:

دکتر مریم السادات فاتحی زاده

پژوهشگر:

طیبه بلالی

۱۳۸۸/۱۰/۲۷

مهرماه ۱۳۸۸

۱۲۹۶۸۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش خانواده
خانم طیبه بلالی

تحت عنوان

بررسی عوامل پیش بینی کننده سازگاری پس از طلاق در زنان مطلقه شهر اصفهان

در تاریخ ۸۸/۷/۲۷ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء

با مرتبه‌ی علمی استادیار

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر عذرا اعتمادی

امضاء

با مرتبه‌ی علمی استادیار

۲- استاد مشاور پایان نامه دکتر مریم‌السادات فاتحی‌زاده

امضاء

با مرتبه‌ی علمی استادیار

۳- استاد داور داخل گروه دکتر فاطمه بهرامی

امضاء

با مرتبه‌ی علمی استادیار

۴- استاد داور خارج از گروه دکتر احمد عابدی

امضاء

امضای مدیر گروه

تقدیر

با سپاس از راهنمایی‌های ارزنده استاد راهنمای عزیزم

سرکار خانم دکتر عذرا اعتمادی

و با سپاس از

استاد مشاور ارجمند سرکار خانم مریم السادات فاتحی زاده.

و سپاس ویژه از استاد گرامی

جناب آقای دکتر احمد عابدی

تقدیم به:

به پیشگاه حضرت حق که در لحظه لحظه ی سختی های زندگی
یادش آرام بخش دلم بود.

و

تقدیم به تمام بچه های طلاق.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل پیش بینی کننده سازگاری پس از طلاق در زنان مطلقه شهر اصفهان انجام شد. روش پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری این پژوهش کلیه زنان مطلقه شهر اصفهان در سال ۸۸ بودند که ازدواج مجددی نداشتند. نمونه پژوهش ۱۰۰ زن مطلقه از شهر اصفهان بودند که به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای از بین مراکز سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام شهر اصفهان انتخاب شدند و با توجه به هدف و فرضیه های مطرح شده مورد آزمون قرار گرفتند. فرضیه پژوهش این بود که سبک های دلبستگی، حمایت اجتماعی، ویژگی های شخصیتی، نگرش های مذهبی و سلامت روانی و ویژگی های جمعیت شناختی با سازگاری پس از طلاق زنان مطلقه شهر اصفهان رابطه دارد. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه سازگاری پس از طلاق، پرسشنامه سبک های دلبستگی، پرسشنامه حمایت اجتماعی، پرسشنامه پنج عاملی شخصیت (فرم کوتاه)، پرسشنامه نگرش سنج مذهبی، پرسشنامه SCL90 و پرسشنامه جمعیت شناختی محقق ساخته بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. یافته های این تحقیق با استفاده از نرم افزار Spss15 نشان داد که بین سبک های دلبستگی و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/53, R^2=0/28, p<0/01$)، بین حمایت اجتماعی در عامل حمایت خانواده و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/27, R^2=0/07, p<0/01$)، بین نگرش مذهبی در بعد اخلاقیات و عقاید و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/25, R^2=0/06, p<0/05$)، بین ویژگی های شخصیتی در ابعاد روانرنجوری و برون گرایی و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/67, R^2=0/45, p<0/01$)، بین سلامت روان در بعد افسردگی و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/69, R^2=0/47, p<0/01$) و همچنین بین ویژگی های جمعیت شناختی سن و درآمد و سازگاری پس از طلاق رابطه معناداری وجود داشت ($R=0/31, R^2=0/09, p<0/05$).

واژگان کلیدی: سازگاری پس از طلاق، سبک های دلبستگی، حمایت اجتماعی، ویژگی های شخصیتی، نگرش مذهبی، سلامت روانی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	۱-۱- مقدمه.....	
۳	۲-۱- بیان مسئله.....	
۸	۳-۱- اهمیت و ضرورت مسأله.....	
۹	۴-۱- اهداف پژوهش.....	
۹	۵-۱- فرضیه‌های پژوهش.....	
۱۰	۶-۱- تعریف اصطلاحات.....	
۱۰	۱-۶-۱- سازگاری پس از طلاق.....	
۱۰	۲-۶-۱- دل‌بستگی.....	
۱۱	۳-۶-۱- سلامت روان.....	
۱۱	۴-۶-۱- نگرش مذهبی.....	
۱۲	۵-۶-۱- ویژگی‌های شخصیتی.....	
۱۲	۶-۶-۱- حمایت اجتماعی.....	

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۱۳	پیشینه نظری.....	
۱۳	۱-۲- گفتار اول: طلاق.....	
۱۳	۱-۱-۲- تعریف طلاق.....	
۱۴	۲-۱-۲- مراحل طلاق.....	
۱۶	۳-۱-۲- پیامدهای طلاق.....	
۱۶	۱-۳-۱-۲- پیامدهای طلاق برای افراد مطلقه و جدا شده.....	
۱۹	۲-۳-۱-۲- پیامدهای طلاق برای فرزند/ فرزندان طلاق.....	
۲۴	۳-۳-۱-۲- پیامدهای طلاق برای بستگان نزدیک (خانواده اصلی، همشیره هاوخویشان).....	
۲۵	۲-۲- گفتار دوم: سازگاری پس از طلاق.....	
۲۵	۱-۲-۲- دستیابی به سازگاری پس از طلاق.....	
۲۸	۲-۲-۲- فرآیند سازگاری پس از طلاق.....	
۲۹	۳-۲-۲- چرخه‌ی زندگی افراد مطلقه.....	

عنوان	صفحه
۴-۲-۲- مدل‌های سازگاری با طلاق.....	۳۰
۱-۴-۲-۲- مدل بوهانون.....	۳۰
۲-۴-۲-۲- مدل براون.....	۳۰
۳-۴-۲-۲- مدل کسلر.....	۳۱
۳-۲- گفتار سوم: عوامل مربوط به سازگاری پس از طلاق.....	۳۲
۱-۳-۲- دل بستگی.....	۳۳
۱-۱-۳-۲- تعریف دل بستگی.....	۳۳
۲-۱-۳-۲- تعریف سبک‌های دل بستگی.....	۳۳
۳-۱-۳-۲- ابعاد سبک‌های دل بستگی.....	۳۳
۴-۱-۳-۲- انواع سبک‌های دل بستگی.....	۳۵
۵-۱-۳-۲- دل بستگی در بزرگسالان.....	۳۶
۶-۱-۳-۲- دل بستگی در طلاق.....	۳۷
۲-۳-۲- حمایت اجتماعی.....	۳۹
۱-۲-۳-۲- تعاریف حمایت اجتماعی.....	۴۰
۲-۲-۳-۲- الگوهای حمایت اجتماعی.....	۴۱
۳-۲-۳-۲- انواع حمایت اجتماعی.....	۴۲
۴-۲-۳-۲- شیوه‌های ابراز حمایت.....	۴۴
۵-۲-۳-۲- رابطه‌ی حمایت اجتماعی و سازگاری پس از طلاق.....	۴۵
۳-۳-۲- شخصیت.....	۴۵
۱-۳-۳-۲- تعریف شخصیت.....	۴۵
۲-۳-۳-۲- رویکردها و نظریه‌های شخصیت.....	۴۶
۴-۳-۲- نگرش مذهبی.....	۵۶
۱-۴-۳-۲- مفهوم نگرش مذهبی.....	۵۶
۲-۴-۳-۲- مذهب و معنویت.....	۵۷
۳-۴-۳-۲- مذهب و مسائل روانی.....	۵۸
۴-۴-۳-۲- رابطه مذهب و سلامت روانی.....	۵۸
۵-۴-۳-۲- مذهب، معنویت و طلاق.....	۶۰
۵-۳-۲- سلامت روان.....	۶۱

- ۶۱-۳-۵-۱- مفهوم سلامت روان.....
- ۶۲-۳-۵-۲- مفهوم سلامت روان از دیدگاه‌های مختلف.....
- ۶۵-۳-۵-۳- سلامت روان و سازگاری پس از طلاق.....
- ۶۷-۳-۶- ویژگی‌های جمعیت شناختی.....
- ۶۷-۳-۶-۱- عوامل اقتصادی- اجتماعی و تحصیلات.....
- ۶۸-۳-۶-۲- جنسیت.....
- ۶۸-۳-۶-۳- فرزندان.....
- ۶۹-۳-۶-۴- زمان (مدت طلاق، مدت ازدواج).....
- ۶۹-۳-۷- سایر عوامل موثر در سازگاری پس از طلاق.....
- ۷۲-۳-۸- تحقیقات انجام شده در داخل کشور.....
- ۷۴-۳-۹- تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....
- ۷۴-۳-۹-۱- دلبستگی.....
- ۷۶-۳-۹-۲- حمایت اجتماعی.....
- ۷۸-۳-۹-۳- ویژگی‌های شخصیتی.....
- ۷۹-۳-۹-۴- مذهب و معنویت.....
- ۸۰-۳-۹-۵- سلامت روان.....
- ۸۲-۳-۹-۶- آغاز گر بودن.....
- ۸۳-۳-۹-۷- ویژگی‌های جمعیت شناختی.....
- ۸۸-۳-۱۰- جمع‌بندی.....

فصل سوم: روش پژوهش

- ۸۹-۳-۱- روش پژوهش.....
- ۸۹-۳-۲- جامعه آماری.....
- ۸۹-۳-۳- نمونه و روش نمونه‌گیری.....
- ۸۹-۳-۳-۱- حجم نمونه.....
- ۹۰-۳-۳-۲- روش نمونه‌گیری.....
- ۹۱-۳-۴- ابزارهای پژوهشی.....
- ۹۲-۳-۴-۱- پرسشنامه سازگاری پس از طلاق فیشر (FDAS).....
- ۹۴-۳-۴-۲- پرسشنامه SCL-90.....

۹۶	۳-۴-۳ پرسشنامه سبک‌های دلبستگی بزرگسالان
۹۶	۳-۴-۴ پرسشنامه حمایت اجتماعی
۹۷	۳-۴-۵ پرسشنامه پنج عاملی (فرم کوتاه)
۹۸	۳-۴-۶ پرسشنامه نگرش سنج مذهبی تجدید نظر شده
۹۹	۳-۴-۷ فرم جمعیت شناختی
۹۹	۳-۵ روش اجرا
۹۹	۳-۶ روش‌های آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: نتایج پژوهش

۱۰۰	۴-۱ مقدمه
۱۰۰	۴-۲ یافته‌های توصیفی و استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۱۵	۵-۱ مقدمه
۱۱۶	۵-۲ خلاصه طرح و نتایج پژوهش
۱۱۶	۵-۳ بحث و نتیجه گیری
۱۳۰	۵-۴ محدودیت‌های پژوهش
۱۳۰	۵-۵ پیشنهادات
۱۳۰	۵-۵-۱ پیشنهادات پژوهشی
۱۳۱	۵-۵-۲ پیشنهادات کاربردی
۱۳۲	پیوست ۱: پرسشنامه ویژگی‌های جمعیت شناختی
۱۳۳	پیوست ۲: پرسشنامه سازگاری پس از طلاق
۱۳۶	پیوست ۳: پرسشنامه حمایت اجتماعی (SSI)
۱۳۷	پیوست ۴: پرسشنامه NEO-FFI
۱۳۸	پیوست ۵: SCL-90
۱۴۲	پیوست ۶: RAS-R
۱۴۳	پیوست ۷: پرسشنامه سبک‌های دلبستگی
۱۴۴	منابع و مأخذ

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۳۱	شکل ۱-۲: فرآیند طلاق از نظر براون
۳۴	شکل ۱-۲: ابعاد سبک‌های دل‌بستگی
۸۸	شکل ۲-۲: دسته بندی عوامل مربوط به سازگاری پس از طلاق
۱۰۱	شکل ۱-۴: مقایسه میانگین نمرات سه سبک دل‌بستگی
۱۰۳	شکل ۲-۴: مقایسه میانگین سه عامل مربوط به مقیاس حمایت اجتماعی
۱۰۵	شکل ۳-۴: میانگین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی
۱۰۷	شکل ۴-۴: میانگین ابعاد پرسشنامه نگرش سنج مذهبی
۱۰۹	شکل ۵-۴: میانگین نمرات ابعاد پرسشنامه SCL-90
۱۱۲	شکل ۶-۴: وضعیت درآمد افراد شرکت کننده در پژوهش
۱۱۳	شکل ۷-۴: وضعیت اشتغال افراد شرکت کننده در پژوهش
۱۱۳	شکل ۸-۴: نمودار وضعیت مسکن افراد شرکت کننده در پژوهش

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۲۹.....	جدول ۱-۲: چرخه زندگی افراد مطلقه
۳۴.....	جدول ۲-۲: سبک‌های دلبستگی بر اساس نگرش افراد به خود و دیگران
۹۰.....	جدول ۱-۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه بر حسب سن و شغل
۹۱.....	جدول ۲-۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه بر حسب درآمد و تحصیلات
۹۳.....	جدول ۳-۳: ماده‌های آزمون سازگاری پس از طلاق
۹۵.....	جدول ۴-۳: ماده‌های آزمون SCL-90
۹۷.....	جدول ۵-۳: ماده‌های فرم کوتاه آزمون پنج عاملی
۹۸.....	جدول ۶-۳: ماده‌های پرسشنامه نگرش سنج مذهبی تجدید نظر شده
۱۰۱.....	جدول ۱-۴: داده‌های توصیفی آزمودنی‌ها در مقیاس سبک‌های دلبستگی بزرگسالان
۱۰۱.....	جدول ۲-۴: همبستگی بین متغیرهای سبک‌های دلبستگی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۲.....	جدول ۳-۴: خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری رابطه سبک‌های دلبستگی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۲.....	جدول ۴-۴: تحلیل رگرسیون گام به گام سبک‌های دلبستگی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۳.....	جدول ۵-۴: داده‌های توصیفی نمرات شرکت کنندگان در پرسشنامه حمایت اجتماعی
۱۰۳.....	جدول ۶-۴: همبستگی بین متغیرهای حمایت اجتماعی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۴.....	جدول ۷-۴: خلاصه مدل رگرسیون و مشخصه‌های آماری حمایت اجتماعی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۴.....	جدول ۸-۴: تحلیل رگرسیون گام به گام حمایت اجتماعی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۴.....	جدول ۹-۴: متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون
۱۰۴.....	جدول ۱۰-۴: داده‌های توصیفی ویژگی‌های شخصیت
۱۰۵.....	جدول ۱۱-۴: همبستگی بین متغیرهای ویژگی‌های شخصیتی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۶.....	جدول ۱۲-۴: خلاصه مدل رگرسیون ویژگی‌های شخصیتی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۶.....	جدول ۱۳-۴: تحلیل رگرسیون گام به گام ویژگی‌های شخصیتی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۶.....	جدول ۱۴-۴: متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون
۱۰۷.....	جدول ۱۵-۴: داده‌های توصیفی پرسشنامه نگرش سنج مذهبی
۱۰۷.....	جدول ۱۶-۴: همبستگی بین متغیرهای نگرش مذهبی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۸.....	جدول ۱۷-۴: خلاصه مدل رگرسیون رابطه نگرش مذهبی و سازگاری پس از طلاق
۱۰۸.....	جدول ۱۸-۴: تحلیل رگرسیون گام به گام نگرش مذهبی و سازگاری پس از طلاق

عنوان

صفحه

- جدول ۴-۱۹: متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون..... ۱۰۸
- جدول ۴-۲۰: داده‌های توصیفی مربوط به ابعاد سلامت روان..... ۱۰۹
- جدول ۴-۲۱: همبستگی بین متغیرهای سلامت روان و سازگاری پس از طلاق..... ۱۱۰
- جدول ۴-۲۲: خلاصه مدل رگرسیون سلامت روان و سازگاری پس از طلاق..... ۱۱۰
- جدول ۴-۲۳: تحلیل رگرسیون گام به گام سلامت روان و سازگاری پس از طلاق..... ۱۱۰
- جدول ۴-۲۴: متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون..... ۱۱۰
- جدول ۴-۲۵: میانگین، انحراف استاندارد و حداقل و حداکثر سن شرکت کنندگان..... ۱۱۱
- جدول ۴-۲۶: درآمد شرکت کنندگان در پژوهش..... ۱۱۲
- جدول ۴-۲۷: وضعیت اشتغال افراد شرکت کننده در پژوهش..... ۱۱۲
- جدول ۴-۲۸: وضعیت مسکن زنان مطلقه شرکت کننده در پژوهش..... ۱۱۳
- جدول ۴-۲۹: وضعیت تحصیلات زنان مطلقه شرکت کننده در پژوهش..... ۱۱۳
- جدول ۴-۳۰: خلاصه مدل رگرسیون رابطه ویژگی‌های جمعیت شناختی و سازگاری پس از طلاق..... ۱۱۴
- جدول ۴-۳۱: تحلیل رگرسیون گام به گام ویژگی‌های جمعیت شناختی و سازگاری پس از طلاق..... ۱۱۴
- جدول ۴-۳۲: متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون..... ۱۱۴

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

ازدواج یکی از سه نقطه عطف زندگی انسان است، یعنی تولد، ازدواج و مرگ. ازدواج با ایجاد تغییراتی در دیدگاه فرد نسبت به خود، همسر و جهان مرتبط می‌باشد. فردی که ازدواج می‌کند در زمینه‌ای درون روانی، بین فردی و اجتماعی تحت تأثیر تغییراتی قرار می‌گیرد (جکوبسن^۱، ۱۹۸۳). بنابراین اگر اختلال مهمی در ازدواج فرد رخ دهد، همه فرایندهای فردی، بین فردی و اجتماعی وی متأثر می‌گردد.

طلاق یکی از عوامل ایجاد کننده اختلال و آشفتگی در زندگی انسان هاست. طلاق در افرادی که بخشی از این پدیده هستند (هم بچه‌ها و هم بزرگسالان) یک تجربه‌ی فردی شدید است. اگرچه ممکن است تأثیرات فردی طلاق و سازگاری پس از آن برای بسیاری ایجاد ناتوانی نکند، ولی برای بسیاری از افراد استرس زیادی به همراه دارد. البته افرادی هم وجود دارند که ممکن است طلاق برایشان یک آزادی باشد، و بنابر این علائم و نشانه‌های ناسازگاری را نشان ندهند (اسپنیر و تامسون^۲، ۱۹۸۴). اما پیشینه تحقیقات در درجه اول به کسانی اشاره دارد که در اثر طلاق آسیب دیده‌اند و استرس نشان می‌دهند (به نقل از استیون اف^۳، ۱۹۸۹).

1-Jacobson

2-Spanier &Thompson

3-Steven F

طلاق بعنوان یکی از استرس آورترین منابع می‌تواند ساخت‌های شناختی افراد را دچار اختلال کرده و آنان را در استفاده از شیوه‌های مقابله با استرس دچار ناتوانی گرداند (پیرلند و اسکولر^۱، ۱۹۷۸؛ به نقل از حفاریان، ۱۳۸۶).

متفکران و جامعه‌شناسان طلاق را یکی از آسیب‌های اجتماعی بشمار می‌آورند. بالاترین میزان آن را نشانه بارز اختلال در اصول اخلاقی و بهم خوردن آرامش خانوادگی، و در مجموع دگرگونی در هنجارهای اجتماعی محسوب می‌دارند. طلاق یک معضل اجتماعی است که افراد درگیر را بشدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. طلاق نه تنها سبب گسیختن پیوندهای زناشویی می‌شود، بلکه غالباً سبب از هم پاشیدگی و آسیب دیدگی روابط بین والدین و کودک نیز می‌گردد (هترینگتون^۲، ۱۹۸۹، به نقل از رضایی، ۱۳۸۶).

همچنین طلاق باعث از هم پاشیده شدن کانون گرم خانواده می‌شود و همبستگی بین زن و مرد را می‌گسلد. بر اثر آن کودکان بی سرپرست می‌شوند و در بستگان زوجین نسبت به یکدیگر بدبینی بوجود می‌آید، و زوجین مطلقه مدت‌ها در تنهایی و گوشه‌گیری زندگی خود را سپری می‌کنند. تمام این موارد به استرس می‌انجامد و زندگی را برای آنان طاقت فرسا و غیرقابل تحمل می‌کند (شفیع آبادی، ۱۳۷۴).

یکی از مسائل مربوط به افراد مطلقه و زندگی پس از جدایی، مسئله‌ی سازگاری با طلاق می‌باشد، که تحقیقات نشان می‌دهد که برخی از افراد بعد از جدایی و طلاق سازگاری مناسبی پیدا میکنند، و برخی نیز به سازگاری دست نمی‌یابند. سازگاری با طلاق یک فرایند پیچیده و چند وجهی است که ممکن است نتایج مختلفی از مثبت تا منفی را به همراه داشته باشد؛ و به وضوح برخی از طلاق‌ها از برخی طلاق‌های دیگر سازگارانه‌تر می‌باشد (ساتون و اسپرینکل^۳، ۱۹۸۳). بسیاری از تعاریف و معیارها، سازگاری با طلاق را برابر با فقدان پیامدهای منفی می‌دانند (گوود^۴، ۱۹۵۶؛ راشک^۵، ۱۹۸۲، به نقل از ساتون و اسپرینکل، ۱۹۸۳).

مطالعات انجام شده در این رابطه نشان می‌دهد که عوامل زیادی با سازگاری پس از طلاق رابطه دارد، که می‌توان این عوامل را در دو دسته عوامل غیر قابل تغییر که خارج از کنترل افراد است و عواملی که بالقوه قابل تغییر و اصلاحند، جای داد. بطور کلی این عوامل عبارتند از: دارا بودن حمایت اجتماعی، سبک دلبستگی فرد مطلقه، سلامت روانی، ویژگی‌های شخصیتی، مذهبی بودن و نگرش مذهبی افراد، جنسیت، سن، تعداد و سن بچه‌ها، مدت جدایی، مدت ازدواج، آغازگر بودن برای طلاق، بخشودگی و....

1-Pearland & Schooler

2- Hetherington

3-Sutton & Sprenkle

4-Goode

5-Raschce

بنابراین برای کاهش پیامدهای طلاق، باید به بررسی و شناخت عواملی که می‌تواند به سازگاری پس از طلاق افرادی که با مسئله طلاق درگیرند، پرداخت، بخصوص زنان مطلقه که طبق تحقیقات نسبت به مردان طلاق گرفته از این مسئله آسیب‌های بیشتری می‌بینند.

۱-۲- بیان مسئله

طلاق عامل از هم گسیختگی ساختار بنیادی‌ترین بخش جامعه، یعنی خانواده است. طلاق یکی از فقدان‌های عمده زندگی خانوادگی است. طلاق بعد از مرگ همسر، نیازمند بیشترین تغییر برای سازگاری مجدد در افراد مبتلاست (ستوده و بهاری، ۱۳۸۶).

یکی از مسائل روانی اجتماعی که جوامع با آن روبرو هستند، طلاق و مسائل ناشی از آن می‌باشد. تردیدی نیست این مسائل اجتماعی علل متفاوت روانی، اجتماعی و اقتصادی دارد، و همچنین روی افراد درگیر با این مشکلات و حتی کسانی که با آنان وابستگی دارند عوارض نامطلوبی بجای می‌گذارند، و اگر به فکر شناخت این آسیب‌ها، پیشگیری و درمان آن نباشیم، در آینده‌ای نزدیک جامعه ما را از لحاظ روانی، اجتماعی و اقتصادی آسیب پذیر می‌نمایند. تردیدی نیست شناخت مسأله طلاق و تأثیرات آن بر روی افراد جامعه برای خانواده‌ها و مسئولان برنامه ریزی اجتماعی کشور ضرورت دارد (فرجاد، ۱۳۷۵).

براساس آمار کشورهای مختلف از جمله ایران میزان طلاق روز به روز در حال افزایش است، در سال ۱۳۸۵ تعداد طلاق‌های ثبت شده در کل کشور ۹۴۰۴۰ (۱۱/۶ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۸۴) و در سال ۱۳۸۶، ۹۹۸۵۲ مورد بوده است (سازمان بهزیستی استان اصفهان، ۱۳۸۷). ماهیانه ۱۳ هزار پرونده به دادگاه خانواده در تهران ارجاع داده می‌شود، و سالانه ۶۰ هزار طلاق در سال ثبت می‌شود (ستوده و بهاری، ۱۳۸۶).

شواهد نشان می‌دهد که حدود نیمی از ازدواج‌های امروز به طلاق منجر می‌شود، بعد از طلاق حدود ۶۵ درصد زنان و ۷۵ درصد مردان احتمالاً مجدداً ازدواج می‌کنند، و حدود ۵۰ درصد افرادی که برای بار دوم ازدواج کرده‌اند، دوباره طلاق می‌گیرند. بر پایه این آمار، درمانگران می‌توانند اینگونه فرض کنند که اکثریت عمده زوجین که برای درمان حاضر می‌شوند شخصاً طلاق را تجربه کرده‌اند، یا تحت تأثیر طلاق یکی از اعضای خانواده قرار گرفته‌اند (گاتمن، ۱۹۹۸^۱، به نقل از مرادی، ۱۳۸۰).

از دیدگاه کسانی که به ازدواج و مصلحت خانواده و کودکان می‌اندیشند، طلاق در مواردی به عنوان یک ضرورت باید پذیرفته شود. گاهی زندگی زناشویی دستخوش چنان نابسامانی میشود که ادامه زندگی مشترک زن و شوهر کانون خانواده را به محیطی غیر قابل تحمل تبدیل می‌سازد و فرزندان که در چنین فضای مسمومی بزرگ می‌شوند، بجای آنکه از تربیتی صحیح، و محبت لازم برخوردار شوند دچار عقده‌ها و ناراحتی‌های روحی خواهند شد (عراقی، ۱۳۶۹).

طلاق یک آسیب اجتماعی است و نمی‌توان صد درصد به آن خوش بین یا بد بین بود. طلاق در هر حال به بار جامعه می‌افزاید. گاهی برای یک خانواده طلاق ضرورت می‌یابد، چرا که ماندن در چنین خانواده‌ای افراد را از بین می‌برد، و گاهی سازش زوجین بهتر است (رایس و رایس^۱، ۱۹۸۶). گاهی اوقات طلاق برای پایان دادن یک رابطه صمیمی تصمیمی عاقلانه را به جای ادامه دادن یک موقعیت زیانبار انعکاس می‌دهد (فیشر^۲، ۱۹۷۸، فرامو^۳، ۱۹۸۱، به نقل از ساتون و اسپرینکل، ۱۹۸۳).

به همان میزان که طلاق در زندگی خانوادگی رو به افزایش است، آثار و پیامدهای آن نیز هر روز بیش از گذشته حیات جامعه و سلامتی افراد جامعه را تهدید می‌کند. در این میان می‌توان به پیامدهای طلاق بر زنان مطلقه توجه نمود. تحقیقات در ایران و در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که زنان بعد از طلاق دچار علائم بسیار زیادی همچون افسردگی، گوشه‌گیری، احساس ناامیدی و یأس و عدم مسئولیت‌پذیری، ضعف روانی و تمایل به سرزنش خود می‌شوند که این علائم در حالات شدید می‌تواند به عنوان یک بیماری روانی همچون افسردگی شدید، حالات هیستریک، هیپوکندریا و یا حتی پارانوئید باعث ایجاد ازهم گسیختگی این قبیل زنان شود (امینی، ۱۳۷۹).

یکی از مسائل مربوط به افراد مطلقه، مشکلات آنان پس از طلاق و سازگاری با طلاق می‌باشد. برخی از افراد مطلقه بعد از جدایی و طلاق سازگاری مناسبی پیدا میکنند، و برخی هم نه.

سازگاری با طلاق یک فرایند پیچیده و چند وجهی است که ممکن است نتایج مختلفی از مثبت تا منفی را به همراه داشته باشد (ساتون و اسپرینکل، ۱۹۸۳). سازگاری با طلاق به عنوان یک فرایند چند بعدی تعریف شده که شامل مؤلفه‌های روانشناختی، اجتماعی و مالی می‌باشد (مک دنیل^۵، کاسگن^۶ و کولمن^۷، ۲۰۰۳، به نقل از

1- Rice & Rice
 2- Fisher
 3- Framo
 4- Sprenkle
 5- McDaniel
 6 -Kusgen
 7-Coleman

کاستالدو^۱ (۲۰۰۸). سازگاری با طلاق تکالیف متعددی را برای فرد دربردارد. والرستین^۲ (۱۹۸۶) بیان کرد که سازگاری طلاق، فرایند جدایی از رابطه زناشویی، حل احساسات ناشی از گسستگی زناشویی، تثبیت رابطه پس از طلاق با همسر قبلی و جدید، و یا هر دو می‌باشد.

بطور کلی می‌توان عوامل مربوط به سازگاری با طلاق را شامل: حمایت اجتماعی، حمایت خانواده و دوستان، رابطه کارآمد با همسر قبلی سبک دلبستگی و تمایز یافتگی، ویژگی‌های شخصیتی، سلامت جسم و روان، نگرش مذهبی، سن فرزندان، تعداد و جنسیت آن‌ها، مدت طلاق، مدت ازدواج، سن فرد مطلقه و... نام برد.

حمایت اجتماعی عاملی است که موجب خودپنداره مثبت و احساس امنیت بیشتر می‌گردد و در نتیجه امکان رشد و خود شکوفایی را برای فرد فراهم می‌آورد. پژوهشگران عقیده دارند که حمایت اجتماعی، افراد را برای مقابله با مشکلات آماده می‌کند، و باعث تقویت رفتارهای مثبت و سازگارانه می‌شود. تأمین حمایت اجتماعی در رشد شخصیت، بهداشت روانی و جسمانی فرد آثار پیشگیرانه و درمانی دارد. انسان در طول زندگی نیازمند محیط صمیمی و دوستانی است که حامی او باشند. انسان برای اینکه سلامتی و سازگاری خود را از لحاظ فیزیکی و روانشناختی حفظ کند، نیاز به روش‌های مقابله دارد که برخی بصورت رسمی، توسط موسسات مشاوره و مراکز بهداشت روانی، و بعضی بوسیله دوستان و همسایگان، خویشاوندان، گروه همسالان و محیط خانواده تأمین می‌شود و هرچه میزان کمک و حمایت فرد بیشتر باشد، توانایی وی در مقابله و سازش با مشکلات بیشتر خواهد بود (قلاتی، ۱۳۸۰).

یافته‌های راشک (۱۹۷۴) و هین^۳ (۱۹۷۹) نیز از این فرضیه حمایت می‌کند که روابط متقابل بیشتر افراد مطلقه با خویشان، دوستان و جامعه با استرس کمتر آنان مرتبط می‌باشد (به نقل از استیون اف، ۱۹۸۹). کونز^۴ و کونز (۱۹۵۵) دریافتند که حمایت یک عامل مهم در سلامت بعد از طلاق است. حمایت عاملی است که ممکن است بر سازگاری با حوادث پراسترس زندگی مانند طلاق موثر باشد یا نباشد (میلر، اسمرگلیا، گارت، کیتسون^۵، ۱۹۸۸).

1- Castaldo

2- Wallerstein

3-Hyne

4 - Kunz

5 - Miller, Smerglia, Gaudet, Kitson

سبک دلبستگی، الگویی تفهیم یافته از پاسخ به روابط صمیمانه فرد است که تصور می‌شود تجربیات قبلی روابط صمیمانه، منعکس می‌کند و در طول زمان ثبات نسبی دارد (فینی و نولر^۱، ۱۹۹۶). براون^۲، فلتون^۳، وایتمن^۴ و مانلا^۵ (۱۹۸۰) و کیتسون^۶ (۱۹۸۲) ارتباط قابل ملاحظه‌ای بین دلبستگی و میزان استرس جدایی و سازگاری یافتند. براون و همکاران نیز گزارش کردند که وقتی دلبستگی همراه با متغیرهای مشکلات مالی، تعداد فرزندان، تعداد دوستان، فراوانی روابط و معاشرت‌ها، سن کوچکترین فرزند و درآمد در تحلیل رگرسیون چندگانه وارد می‌شود، دلبستگی بیشترین درصد واریانس را در استرس جدایی و سازگاری باطلاق به خود اختصاص می‌دهد. بنابراین ممکن است که دلبستگی یک متغیر فردی قوی در سازگاری پس از طلاق باشد.

ونتیز^۷ (۱۹۹۵) تعریف سلامت روان را وابسته به هفت ملاک می‌داند، که عبارتند از: ۱- فقدان بیماری روانی، ۲- رفتار اجتماعی مناسب، ۳- رهایی از نگرانی و گناه، ۴- کفایت فردی^۸ و خود کنترلی، ۵- خویشتن پذیری^۹ و خودشکوفایی، ۶- توحید یافتگی^{۱۰} و سازمان دهی شخصیت؛ و ۷- گشاده نگری و انعطاف پذیری^{۱۱}. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که اضطراب بالا و اعتماد به نفس پایین با سازگاری کمتر پس از طلاق رابطه دارد (بلیر^{۱۲}، ۱۹۷۰، پیس^{۱۳}، ۱۹۷۸). میرووسکی و راس^{۱۴} (۱۹۹۵) نیز در طی تحقیقات خود دریافتند که زنان مطلقه نسبت به مردان مطلقه دائماً سطوح بالاتری از استرس را گزارش می‌کنند. دورتی، سو و نیدل^{۱۵} (۱۹۸۹)، به نقل از استیون اف، (۱۹۸۹) هم در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که زنان نسبت به مردان نگران ترند، و احتمالاً بلافاصله پس از طلاق، کاهش سلامتی را تجربه خواهند کرد.

نگرش مذهبی نگرشی است که موجب توجه به قدرت معنوی گشته و به سبب آن است که مشکلات روحی حل گشته و احراز و تقویت آن موجب یگانگی، ثبات، استمرار و پایداری فردی در جامعه می‌شود، و بطور کلی

1-Feeney & Noller

2-Brown

3-Felton

4-Whiteman

5-Manela

6-Kitson

7-Ventis

8-personal competence

9-self- acceptance

10-unification

11-open mindedness & flexibility

12- Blair

13-Pais

14-Mirowsky & Ross

15-Doherty, Su & Needle